

szóval olyan elegye születik, aminek lehetőségeit még csak most kezdjük kitapasztalni, tehát szabályait nem ismerjük.”

Mentségül szolgálhat ez? Csak részben. Mert — visszatérve példánkra — még mindig jobb lett volna csak „gügyögni”, mint zsákutcába jutni.

BORDÁS Győző

T Á J É K O Z Ó D Á S

AZ (ÁL)TORTÉNETÍRÁS KEZDEMÉNYEZŐJE

Guglielmo Achille Cavellini — négy könyvének tükrében

Ha Cézanne a posztimpreszionizmus, Braque és Picasso a kubizmus, Duchamp a dadaizmus, Kaprow pedig a happening vezére, G. A. Cavellini az öntörténetírás művészetének első kezdeményezője a művészettörténetben. 1974-ben megjelent *Cimeli* (Régiségek) és *25 Lettere* (Huszonöt levél), valamint 1975-ben napvilágot látott *Analogie* (Hasonlatok) és *25 quadri della Collezione Cavellini* (A Cavellini-gyűjtemény huszonöt festménye) című könyve életének mozzanatait és öntörténetírói munkáit foglalja magába. A könyvek olvasása után ismételten megbizonyosodunk afelől, hogy a művészetben semmi sem lehetetlen és a művészettörténeti eseményeket utólag is be lehet iktatni vagy előre is be lehet jegyezni az általános világciklopédiába.

Cavellini 1914-ben született Bresciában, az olasz festőkkel 1946-ban vette fel a kapcsolatot. Rövid festői időszak után főleg műtárgyak gyűjtése köti le figyelmét, majd 1965-ben neo-dadaista jellegű, félig szobor — félig festmény formájú műveit állítja ki Milánóban. 1970 után plakátsorozatokat készít képzelt kiállításaihoz, melyeket 2014-ben, születésének századik évfordulóján fognak világszerte megrendezni. Az „1914—2014” számfelirat így válik azonossá Cavellini nevével.

Cimeli című könyvében életének alakulását követhetjük gyermekkortól napjainkig. Fényképek sorozatán keresztül ismerjük meg a toszkán föld szülőttjének fejlődését. Az első fénykép hathónapos korában készült róla, amikor még nem is sejtette, hogy 1974-es fényképein már mint történelmi személyiség tekint le ránk.

Hol is kezdődik Cavellini bevonulása a művészettörténetbe? Valószínű, hogy annál a huszonöt könyvből álló imaginárius sorozatnál, melyet — a *25 Lettere* című könyv adatai szerint — maga Gutenberg adott ki. A címszavakból kiderül, hogy a könyvek huszonöt valamikor élő vagy korunkbeli gondolkodó: író, költő, filozófus, pszichológus, politikus stb.

Cavelliniről írt tanulmányait és szépirodalmi műveit tartalmazzák. Néhány érdekesebb cím: Dante: *Il divino Cavellini*, Baudelaire: *Les fleurs du Cavellini*, Darwin: *L'evoluzione di Cavellini*, Freud: *Psicopatologia della vita di Cavellini*, Kant: *Critica della ragion Cavelliniana*, Marx: *Il capitale di Cavellini*, Nietzsche: *Cosí parló Cavellini*, Homérosz: *Odissea di Cavellini*, Shakespeare: *Achille stb.* A könyv a Guttemberghez intézett köszönet után Cavellini huszonöt levelét mutatja be, melyeket a sorozat szerzőinek címzett hálája jelöl. Cavellini, aki megjelenik Dante „Isteni Cavellinijében”, később már Henry Miller „A Cavellini-térítő” (mint: Ráktérítő, Baktérítő) című művében bukkan fel. Az Erzsébet-korban Shakespeare „Achille” című szonettgyűjteményének főhőse, aki napjainkban Sartre „Cavellini undora” című művében kerül a figyelem középpontjába. S míg Homérosznál vándorlásai közben elevenedik meg alakja, Cicerónál a szószoki beszéd művészeként ismerjük meg. Neve végighúzódik a világtörténelmen, és örökre bevéődik az európai művelődéstörténetbe. Míg Tarzan, Flasch Gordon vagy Fantom gerillaként, kalandokon és küzdelmeken át idézi fel a történelem egy-egy valószínű vagy képzeletbeli mozzanatát, Cavellini a szép- és tudományos irodalom archetipusaként sokszorozza meg önmagát az európai művelődéstörténet nagyjainak műveiben. Alakja az a kimeríthetetlen és sokoldalú őstípus, akinek életútja, viselkedése, filozófiai, tudományos, politikai és művészeti alkotásai előtt a legismertebb gondolkodók is töprengve időznek el.

A *25 quadri della Collezione Cavellini* című kötetben a tulajdonában levő huszonöt festmény szerzőjéhez írt leveleinek másolatára bukkanunk, melyekhez a műről készült reprodukció kapcsolódik. Az összeállított gyűjtemény itt is csak képzeletben létezik, attól függetlenül, hogy Cavellini ismert műgyűjtő, és nem valószínűtlen, hogy a kérdéses alkotások egyike-másika valóban megtalálható magángyűjteményében. Leonardo *Mona Lisa*, Rembrandt *Éjjeli őrző*, Renoir *A hinta*, Picasso *Avignoni kisasszonyok*, Modigliani *Vörös akt*, Mondrian *Kép I.* című világhírű művei mellett Giotto, Uccello, Botticelli, Michelangelo, Goya, van Gogh, Cézanne, Miró, Kandinszkij stb. alkotásai sorakoznak imaginárius gyűjteményében.

Giottohoz írt leveléből idézünk: „Kedves Giotto, Ön megígérte, hogy tavaszra visszajön kis városi kápolnám falfestményeinek kiegészítése végett, csodálom, hogy még nem érkezett meg. Jöjjön, amilyen gyorsan csak tud. Hísz tudja, mily szörnyen türelmetlen vagyok. Elküldöm Önnek a falról készült színes másolatot, úgy tűnik, szépen fog kijönni. Nagybátyám, Pietro Cavellini híres festő — kivel egy alkalommal Ön is találkozott Rómában — az Ön munkájának minőségéről szintén nagy megelégedéssel nyilatkozott.” Cavellini a kortárs beavatottságával értekezik Angelicóval, della Francescával és Giorgionéval; egyformán járatos a XIII. század és a XVII. század művészeti világában, nem is beszélve az

újabb korról. 1289-ben Cimabuehez intéz baráti hangú levelet, 1661-ben pedig már Rembrandttól kéri számon önarcképét. Míg 1509-ben Giorionét arról értesíti, hogy a dei Tedeschi alapítvány falfestményeinek kidolgozásáért kiszabott százötven dukátot hússzal megtoldották, 1895-ben Monet-nek arról ad hírt, hogy jelen volt Párizsban, Cézanne Volland-nál megrendezett tárlatának megnyitóján.

A festészet huszonöt ismert alkotása ürügy arra, hogy Cavellini — a 25 *Lettere* című könyvében leírt módon — korlátok nélkül mozogjon időben és térben, gondtalanul szője utazásainak, személyi kapcsolatainak terveit. Mint Billy Pilgrim, az 5-ös *vágóbid* főhőse, aki 1944-ben Németországban járt gyalogszerrel, egyidejűleg Cadillac kocsiját is vezette 1967-ben. Művelődés- és művészettörténeti belebonyolódások sorozatára épül tehát Cavellini öntörténetírói munkássága, amely részben vallomás, részben pedig testamentum, hiszen életének alakulását — az általános világ-enciklopédia számára — 2037-ig előrelátta.

Cavellini ötletei a valóság, az életpálya és a művelődéstörténet tudatos megmáskéntására épülnek, és emberközelbe hozzák a művészet sokszor oly távolinak tűnő értékeit, megvalósulásait és alakjait. S míg Cavellini alakja egyre növekszik, a művészettörténet legnagyobb alakjai összezsugorodnak, és időben is közelebb kerülnek hozzánk. A klasszikus művészet demisztifikálásának egyik fontos pontjához érkeztünk, ahol sutba vágják a hagyománytiszteletet, de egyben meg is hosszabbították azokat a kommunikációs csatornákat és értelmezési síkokat, melyeken számunkra is elérhető a klasszika számos alkotása. Cavellini munkássága a mai művészet kifejezőkészlete, hangterjedelme kibővítésének a példája, mely a „pszeudo” tudatos alkalmazásával valósul meg.

Ha hinni lehet előre megfogalmazott élettörténetének, akkor jövőre egyike lesz annak a tíz embernek, akik egy expedíció keretében eljutnak a Holdra. Cavellini, magától értetődően, a Föld művészetét fogja képviselni a szomszédos égitesten.

SZOMBATHY Bálint